

VESTNIK
šolske družbe
sv. Cirila in Metoda.

I.

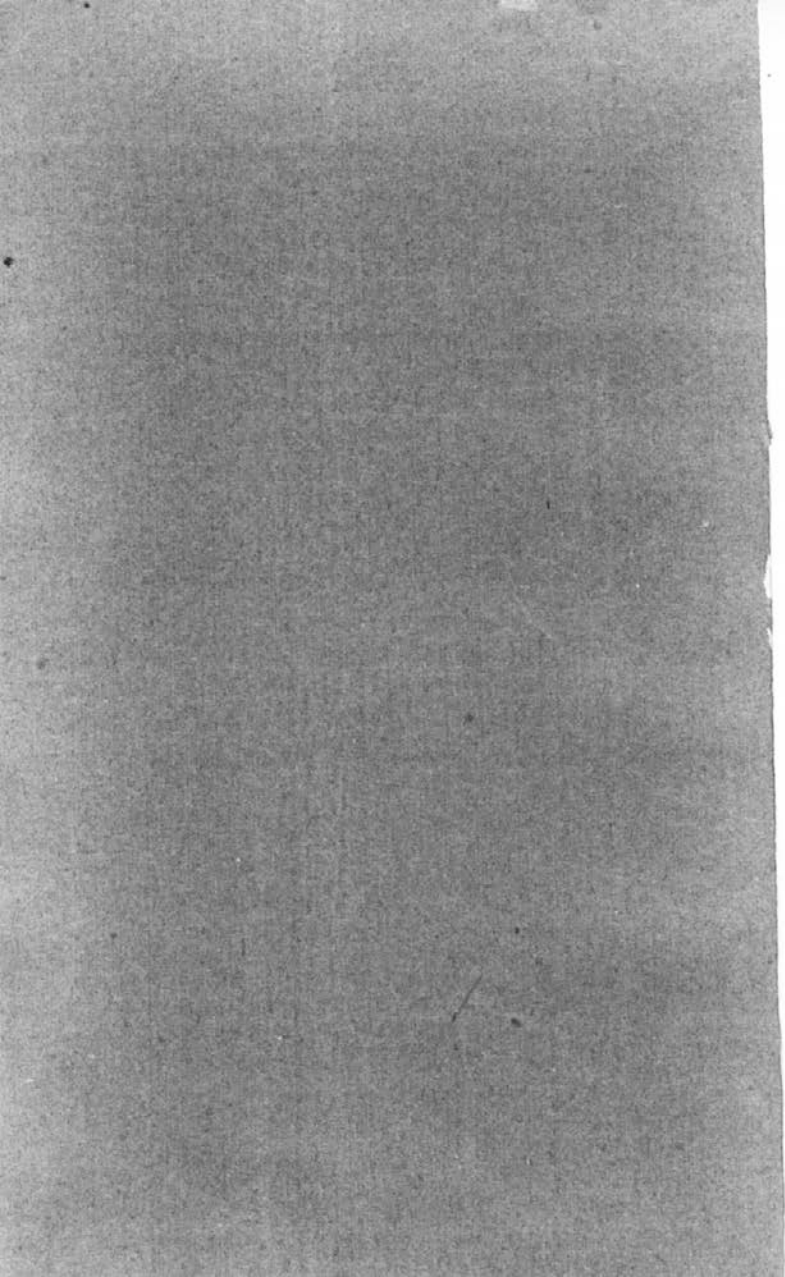
Izdalo in založilo vodstvo.

Karel Vidmar

V Ljubljani 1887.

Tisk „Katoliške Tiskarne“

030024073

Predno podamo letošnje izvestje častitim članom družbe sv. Cirila in Metoda, naj opišemo kratko zgodovino njenega nastanka in razvitka do zdaj. Povod k osnovanju naše družbe dal je nastopni članek, ki ga je objavil „Slov. Narod“ št. 275., dné 28. nov. 1884.

I.

Osnujmo si šolsko bratovščino sv. Cirila in Metoda!

Ljubljanskemu šulferajnovemu otroškemu vrtu se pridruži v kratkem jednak ponemčevalen vrt v Tržiči. Te dni je zborovala že lani osnovana podružnica nemškega šulferajna v Tržiči. Glavni motorji te skupine so baje deležniki Kranjske industrijelne družbe. Ti so nameravali osrečiti s to napravo tudi okolico Tržiško, a Tržičani sami so zaprečili to, rekoč: otroški vrt bodi samo za Tržič. — Bridko je gledati rodoljubu, kako cvet za cvetom pada. Nemška gosienica se je spravila na najnežniši del narodovega telesa, na deco našo. In to je še le začetek. Ne bo

dolgo in slišali boste: nemški otroški vrt so otvorili na Bledu, v Kranji, v Loki itd. po vrsti. Mi pa roki križem držimo. Le tu in tam se prikaže iz nad mrtve gladine kak pohleven valček v podobi ponižne želje, da bi bilo prav, ko bi se od nasprotnikov učili in tudi mi kaj storili. Zadnji čas je, da se vzdramimo. Dvojna pot se nam odpira: ali nam pomorejo bratji Slovani? ali si pomagamo sami? Vse-nemški šulferajn bi moral dobiti dostojnega tekmeča samo v vseslovanskem, ali vsaj v avstrijsko-slovanskem šolskem društvu. Je-li to mogoče? Ne! Čehi že imajo svojo plodonosno „Ustředni Matice školská“; te bi gotovo ne hoteli žrtvovati širjemu, vseslovanskemu društvu na ljubo. Poljakom, kar jih je pod avstrijskim žezlom, se še ni bati ponemčevanja, Hrvatom tudi ne! Torej ostanemo sami Slovenci navezani na svoje moči in nad temi ne smemo obupati! Pomagajmo si sami. To je druga pot. Osnujmo si šolsko društvo na verski podlagi! Tisočletnica slovanska je pred durmi. Sv. Ciril in Metod prosita za nas! Ta klic bode odmeval l. 1885. po vseh slovanskih pokrajinah. Doma in na Velehradu bomo častili naša sv. učitelja, ki sta našim pradedom zanetila v srcih ljubezen do vere in jezika slovenskega. Njima na čast, naši deci na korist, osnujmo šolsko bratovščino sv. Cirila in Metoda! Če skrbimo za vzgojo poganskih otrok v daljni Aziji, zakaj bi v nemar puščali slovensko deco, ktereje so najdražje svetinje v nevarnosti? Društvo sv. Mohora ni moglo napredovati, dokler je slonelo zgolj na svetnem stalu; vsi napori so bili zastonj. Ko pa se je presadilo na versko stališče, je jelo rasti in se širiti in sad roditi in zdaj se s

ponosom oziramo na slavno družbo sv. Mohora vsi Slovenci brez razločka. Jednako je z „Narodno šolo“, pri najboljši volji njenega velecejenega odbora, ne gré in ne gré. Dohodkov ni. Bratovščina sv. Cirila in Metoda naj bi po malo (po kakih 10 kr.) tirjala od svojih bratov in sester na leto; ustanovniki naj bi več plačevali. Po vzgledu družbe sv. Mohora naj bi imela v vsaki slovenski fari svojega poverjenika. Prepričan sem, da bi jo vsak slovenski duhovnik toplo priporočal svojim vernikom. Prihodnje leto, ko se bo glasila slava slovanskih apostolov z vseh prižnic slovenskih, je jako ugodno osnutku tega neogibno potrebnega podjetja. Rodoljubi! v naših ubožnih razmerah je šolsko društvo, čegar delovanje bi se obračalo zoper šulferajn, samo v tem okviru mogoče. Nemudoma naj se osnuje odbor zato, bodi si v Ljubljani ali v Gorici, ali v Celoveci ali v Mariboru ali v Ptuji (najboljše pri sv. Barbari v Halozah), sestavi naj pravila, dobi potrjenje in duhovne dobrote v Rimu, ter dovoljenja od vlade. Prvi petak dojde šolski bratovščini sv. Cirila in Metoda v dar od pisatelja teh vrstic.

Bog in Slovenci!

Ta klic ni ostal glas upijočega v puščavi; zrno je padlo na rodovitno zemljo.

Mnogo rodoljubov se je zbralo v posvetovanje ter je izvolilo ustanovni odbor, ki naj v spomin bližajoče se tisočletnice smrti svetega Metoda ustanovi slovensko šolsko društvo. V ta odbor so bili izbrani gg.: Luka Svetec,

prvomestnik, Ivan Hribar, Ivan Murnik, dr. J. Vošnjak, Toma Zupan. Ta odbor je sestavil pravila ter jih predložil visokemu ministerstvu v potrditev, ki jih je odobrilo dné 9. aprila l. 1885., št. 5179.

Med tem in potem je ustanovni odbor razposlal častitim rodoljubom po vseh slovenskih krajih na stotine vabil in pooblastil za ustanovitev podružnic v listih dd. 8. sept. in 26. sept. 1885.

Vsem rojakom pa je dné 20. sept. 1885. razglasil nastopni poziv:

Slovenci!

Letos praznujejo vsi slovanski rodovi tisočletnico slovanskega blagovestnika sv. Metoda. Pred tisoč leti spoznala sta sv. brata Ciril in Metod, da se le z maternim jezikom dá vcepiti v srca živa ljubezen do Boga; le z maternim jezikom dá se bistriti um in krepiti narodna zavest. Tisoč let dolgo slišali so Slovenci z javnega mesta samo še v cerkvi govoriti v slovenskem jeziku, tako, da jim je mogoče bilo ohraniti ta jezik s svojo vero vred od roda do roda.

A tudi slovenstvu je napočila zarja boljših dni. V naši dóbi širi se omika v vse narodne kroge. Šolstvo izrekoma pa je tisti vir, iz ktereга zajemajo ljudstva občeno izobraženje ter versko in narodno prepričanje, ako je osnovano na edino pravem temelju materneга jezika. Kdor ljudstvu zabranjuje njegov jezik

v šole ter mu vsiljuje tujo besedo, zadušuje v njem s kruto roko najblažje čute do naroda in domovine. In žali Bog! ustanovilo se je med nami nemško društvo, katero pod krinko, da hoče otrokom svojega naroda preskrbeti poduk v maternem jeziku, ustanavlja šole po naših slovenskih krajih ter vabi va-nje slovenske otroke, da jim cepi s tujim jezikom že v mlada srca mržnjo do lastnega naroda.

Nasproti takemu, za nas Slovence pogubonosnemu delovanju čutili so vsi rodoljubi, da ne smemo rok križem držati in mirno gledati, kako se naša deca potujčuje, izneverja svojemu narodu in odgoja v mislih in nazorih katoličanstvu nasprotnega nemško-židovskega liberalizma. Vsled splošne želje je podpisani ustanovni odbor sklenil ustanoviti

„Družbo sv. Cirila in Metoda“

za vse slovenske pokrajine, ter predložil pravila vis. c. kr. notranjemu ministerstvu, katero jih je potrdilo.

Družbino delovanje prične se s tem, da se precej napravijo po pooblaščenih, ki jih postavi ustanovni odbor, podružnice, kolikor je zdaj mogoče. Te bodo volile zastopnike za veliko družbino skupščino, ktera izvoli pravilno družbino vodstvo.

Na delo torej, dragi Slovenci, za ohranitev svojega naroda in svojega jezika! Ne dajmo se motiti, če nam očitajo naši neprijatelji, da nas je malo in da se s slovenskim jezikom nikamor ne pride. Samo v Avstriji nas je sedemnajst milijonov Slovanov, da ne štejemo onih osemdeset milijonov, kateri živé onstran naših mej. Kdor pa zna korenito slovenski jezik, on se lahko, rekli bi, igraje, navadi drugih slovanskih jezikov. Mnogo naših ljudi našlo je že svojo srečo

v trojedini kraljevini, zlasti pa je v Bosno in Hercegovino, priklopljenima zdaj naši Avstriji, odprta pot v prvi vrsti našim rojakom. Ne na Laškem, ne na Nemškem, kjer še domačinu prostora pomanjkuje, marveč v slovanskih pokrajinah avstrijskih bodo iskali zaslužka in kruha tisti Slovenci, za katere v domovini ne bi posla bilo. A prvi pomoček v to jim je slovenski jezik.

Čuvajmo torej svojo sveto vero in ž njo svoj jezik kot najimennitnejšo dedščino svojih očetov, kot sredstvo prave narodne omike, kot ključ boljše bodočnosti in ne oddajajmo teh svojih svetinj, kakor Ezav svojega prvenstva, za skledico tujčeve leče. S tem namenom na delo!

Nebeška patrona pa, ktera si je družba izbrala, sv. brata Ciril in Metod, ki sta sveto vero razširjajoč prva za slovenski jezik borila se in trpela, bodita naša pomočnika in izprosita našemu delu in prizadevanju Božjega blagoslova!

*Ustanovni odbor
družbe sv. Cirila in Metoda.*

Kak je bil vspeh, razvidi se iz popisa prve velike skupščine, ktero je osnovni odbor dd. 16. junija sklical v Ljubljano na blagdan sv. družbinih zavetnikov dné 5. julija 1886.

II.

O I. veliki skupščini.

Prvi redni občni zbor tega velevažnega društva, ki ima spodbijati in nevtralizovati zlobno delovanje

nemškega šulferajna, bil je danes. Po peti sv. maši v krasni novi cerkvi srca Jezusovega, katero je služil g. profesor Toma Zupan in pri kateri smo občudovali kakor izborno v srce sezajoče petje odbranega osmerospava, tako tudi izredno akustiko tega božjega hrama, bil je ob 11. uri dopoludne v čitalnični dvorani.

Pri tem zboru so zastopali: Prvo Ljubljansko podružnico gg. notar Gogola in L. Robič. Šentjakobsko podružnico gg. dr. Papež, Žlogar, Žumer in Trtnik; Šentpetersko podružnico gg. Poljanec in Zagorjan. Podružnico v Ribnici g. Anton Lapajne. Podružnico na Ptuji g. Bonaventura Čiček; podružnico v Žalci gg. Hausenbihler in Robljek; podružnico Kropensko-Kamnogoriško gosp. M. Pesjak; Škofjeloško g. Mohor, Senožeško g. H. Kavčič, Tržaško g. Viktor Doleneč in Fr. Žitko; — Sevniško g. Veršec; Goriško mejni grof Obizzi; Gorenjograško gosp. Miloš Šmid; Braslovško g. Franjo Rojnik; Metliško in Novomeško gosp. Žlogar; Kanjiško gosp. dr. J. Dečko; Celjsko gg. dr. Dečko in Likar; akademično podružnico v Gradci gg. Buič in Blaž; Celovško g. Gregor Einspieler; Šišensko gg. Drenik in Ravnikar; Vrhniško g. dr. Papež; podružnico v Ložkem potoku g. Josip Košmelj; podružnico na Bledu gosp. Janez Janežič; Gorenjsko Dolino g. župnik Ažman. Vrh tega zastopal je pokroviteljico „Posojilnico v Celji“ gospod vikar Žičkar in so bili navzočni pokrovitelja gg. M. Vošnjak in M. Veršec, odborniki in pokrovitelji glavne družbe in mnogo članov.

Predsednik osnovalnemu odboru g. L. Svetec predstavi zborovalcem navzočnega komisarja, magistratnega tajnika g. Zamido, potem pa otvori zbor

z naslednjim govorom: Slavna gospôda! Vesela naloga mi je, otvarjati prvo skupščino družbe sv. Cirila in Metoda in srčno pozdravljam iz vseh slovenskih pokrajin došle gospode. Po marsikterih težavah, s katerimi se je bilo našemu podjetju boriti, smo toliko napredovali, da nam je možno iz pripravljalne dôbe prestopiti k pravemu delu. Pravo delo, ki je naš smoter, nas še čaka. Treba bode še velikega truda in velikih žrtev. A ne strašimo se. Slovenci smo sicer majhen narod, mnogo imamo še nezavednih rojakov, toliko večja pa bode zasluga za malo krdelec delaveev, tem večja slava v narodu samem in pri sorodnih bratih slovanskih. Priznanje in slava je gotova mali in hrabri četi, ki bîje ljuto borbo za obstanek naroda iz gole ljubezni. Le ljubezen nas vodi v našem delovanji, ta ljubezen naj nas vodi in navdušuje nas tudi zanaprej in kakor bajeslovni Antej, tako tudi mi dobivajmo vedno novih močij iz naroda našega. Velika nevarnost zapretila je našemu narodu, ko je zloglasni šulferajn pričel svoje delovanje. Z nemško propagando širil se je tudi brezverski duh in znano je, da so narodni odpadniki ob enem največji sovražniki cerkvi in veri. Temu nasilstvu nasproti porodila se je misel, da se ustanovi naša družba, ki je prava prisiljena samoobramba. (Dobro!) Nadejam se, da nam vlada tudi v bodoče ne bode nasprotovala, da bode uvidela, da je nemška in italijanska agitacija isto tako nevarna Avstriji, kakor nam Slovencem. (Dobro!) Glavno svojo podporo nahajala bode naša družba v državnih temeljnih zakonih, ktere je izsilila naše državne ideje moč, upam pa tudi, da bomo imeli

zaslombo v sorodnih slovanskih bratih, da bode vzgled banke „Slavije“ ki nam je poklonila 300 gold., še marsikoga napotil v posnemanje. Saj je solidarnost Slovanov neobhodna. Solidarnosti učiti se nam je od naših nasprotnikov in kadar bode solidarnost prešinila vse Slovane tako, da se bodo češki in poljski poslanci za Slovence tako potezali, kakor se poteza pl. Plener za nezatirane Nemce v Ljubljani, potem bomo lahko vskliknili; „In hoc signo vinces!“ Glavna zaslomba pa bodi v Slovencih samih. Slovincem bode se naša družba priljubila in časteč spomin sv. patronov Cirila in Metoda, se bodo ravnali po njiju vzgledu in delali neumorno ter s tem dosegli, da bodo pozni vnuki deležni blagoslova, ki sta ga onadva zasejala. V to pomozi vsemogočni večni Bog! (Dobro! dobro!)

Kot druga točka dnevnega reda so na vrsti poročila. Gospod prof. Toma Zupan, ki je z redko trudoljubivostjo opravljal posel tajnika in blagajnika, prečita zaporedoma naslednji poročili:

Slavna velika skupščina! Vnema za mili rod nam je 1885. leta poklonila marsikak koristen sad. Najzlahtnejši vseh pa se morda sme zvati naša to isto leto v Ljubljani ustanovljena družba, z namenom, da naj bode slovenskim šolam v prospeh. Prvi je sprožil za tako družbo misel vnet rodoljub — znan, če tudi nikjer ne imenovan. Oglaševal se je po časniškem potu trdeč, da bi slovenski narod pač ne mogel lepše praznovati leta smrti sv. Metoda, kot bi bila slovenska šolska družba narodu — življenje. Te blage misli se je slovensko razumništvo radostno poprijelo. Shod v Ljubljano sklicanih domoljubov je

v ustanovni ali osnovni odbor za to družbo izvolil gg. Ivana Hribarja, Ivana Murnika, Luka Svetca, dr. Josip Vošnjaka in poročevalca tem vrsticam — naročajoč jim, naj za ustanovitev šolske družbe za Kranjsko, Štajarsko, Koroško in Primorsko vse potrebno oskrbe!

Brzo je vsprejela ta petorica stvar v roke; izvolivša si g. Svetca prvomestnikom. In ves odbor je, razumeč svojo važno nalogo, zbiral se prav obilokrat in vselej v polnem številu krog svojega načelnika in vsakokrat nalašč radi te plemenite stvari prihitelega v Ljubljano. Krstil je odbor nameravano družbo spominskim imenom sv. Cirila in Metoda, izdelal pravila ter je izročil v potrditev. — Visoko ministerstvo za notranje zadeve pa je blagovolilo 9. aprila 1885. leta s št. 5179 odobriti ta predložena pravila družbe sv. Cirila in Metoda.

Vsled potrjenja pravil je imenovani osnovni odbor jel odpošiljati vabila po vsem Slovenskem in je po časnikih podučeval: kako in kaj pri ustanovljanji posamičnih podružen izven Ljubljane. V času svojega delovanja je po slovenskih pokrajinah odposlal do 600 listov in jih je iz vseh slovenskih pokrajin nad 200 prejel. Dosegel je toliko in toliko oskrbel, da se danes z najmanjšim naporom — z nekterimi do vis. ministerstva pisanimi vrsticami namreč — kjer si že bodi podružna lahko priklіče v življenje.

In menite, slavna gospōda, da je bil trud osnovnega odbora zastonj? — Ne! Podružnice so se prikazovale na dan, kot iz zemlje bujno raste blaga zěl v pomladnjem času. — Le malo listov, kot sami

berete, izhaja zadnje dni, da bi ne poročali o svežem bitji raznih podružen po slovenskih deželah.

V nemškem Gradci krepko živita danes 2 podružni; neupogljivi Celovec ima 1; solnčna Gorica 1; bogati Trst ima brezdvombeno udov najbogatejo podružno in bela Ljubljana šteje današnji dan 3. — S temi podružnicami v glavnih mestih je, slavna gospôda, znamovana periferija družbi sv. Cirila in Metoda. — Na nas je, slavna gospôda, da se med temi znamovanimi velikimi kraji posejejo vsa slovenska tla s podružnicami tako, kot z rodno pšenico poseje poljedelec ljuba domača tla.

Naša družba pospešuje slovensko šolstvo na katoliški podlagi. Katoliki smo vsi Slovenci; torej naj bi je ne bilo slovenske hiše, ki te družbe ne pozna. Naša družba pospešuje slovensko šolstvo na narodni podlagi. Ker nismo narodni le z jezikom, naj bi moral družbi pristopiti vsak narodnjak. — Naša družba politike ne pozna. Politika razjeda, nepolitika združuje: duhovnik; zdravnik; advokat; uradnik; učitelj; kupec; meščan in seljan — tù v tej družbi bivamo vsi pod jedno streho; vsi jednomyšleči za jeden blažen smoter — za pouk drage nam slovenske mladine vseh slovenskih pokrajin v milem maternem zvuku.

Naša družba je vseslovenska — v to ime naj jo milo čuva Bog!

Potem poroča prof. Toma Zupan o dosedanjih dohodkih glavne družbe, omenjajoč, da je od raznih strani dospelo dozdej vseh dohodkov 1160 gld. 50 kr.

Tem dohodkom nasproti bilo je 145 goldinarjev 75 kr. stroškov, torej je čistega prebitka 1014 gold.

75 kr., od katerih je 910 gold. v Kranjski branilnici naloženih (knj. št. 153. 519.). Kakor iz tega izvestja razvidno, večina podružnic še ni poslala nabranih denarjev glavni družbi, ker slednja še ni imela stalnega odbora in blagajnika. Imetek družbe svetega Cirila in Metoda mora biti že precejšen, koliko ga je, bode se v kratkem dognalo. Za sedaj naj omenimo, da v gori navedeni svoti še ni onih 300 gold., ki jih je banka „Slavija“ darovala, da ima samo prva Ljubljanska podružnica že 966 gld. 88 kr. v gotovini, da je včeraj podružnica Gornjegraška vplačala 130 gl., in da imajo vse podružnice že znatne svote nabrane, mnogo podpor pa za gotovo obljubljenih. Dosedanje premoženje družbe iznaša vsekako nekoliko tisočakov.

Poročila vzela so se z odobravanjem na znanje, potem pa je prišla na vrsto volitev. Izvoljen je bil per acclamationem predsednikom gosp. profesor Toma Zupan, ki je že doslej nosil glavno breme in ki se je še vdal željam in prošnjam zborovaleev. Isto tako so se per acclamationem izvolili odborniki, katerih imena najdeš v tajnikovem poročilu za drugo skupščino. Isto tako imena nadzornikov in rabsodnikov. (Gl. str. 20 in 21.)

Po dovršenih volitvah vrstili so se posamični nasvèti. Prvi oglasil se je g. Viktor Dolencec iz Trsta in po obširnem in stvarnem utemeljevanji stavil nasvèt: 1.) da se v Trstu pri sv. Jakobu, ktera fara broji nad 20.000 duš in kjer je posebno zastopan slovenski živelj, prej ko prej ustanovi otroški vrt, da v ta namen družba sv. Cirila in Metoda dovoli primerno podporo. Sicer bode v to svrhu tudi podružnica Tržaška svoje storila, izvestno bode se tudi

v Trstu dobilo kaj podpore in odličen rodoljub obljubil je že večjo svoto. 2. Prihodnji občni zbor l. 1887. bodi v Trstu. (Dobro, živio!)

Mejni grof g. Obizzi opisoval je tožno stanje na nekterih krajih na Goriškem, kjer se je bati, da ne odpadejo nekatere občine. Tako je nevarnost za Dolenje, Ločnik in Starogoro. Tem občinam, oziroma njih šolam, naj bi se kako pomagalo, da se razslovenjenje prepreči. Govor bi je vsprejet z dobroin živio-klici.

G. Gregor Einspieler poročal je v imenu podružnice Celovške, kako se v Korotanu godi. Dasi je v deželi 120—130.000 Slovencev, vendar nimajo niti jedne slovenske šole. Vse prošnje, resolucije in pritožbe bile so doslej zaman in drugače ne bode boljše, kakor da glavna družba priskrbi in plača spretnega odvetnika, ki bode slovenskim občinam po Koroškem izvojeval slovenske šole. (Dobro, živio!)

Gosp. notar Veršec priporoča, naj se zlasti ozir jemlje na kraje ob periferiji in tiste kraje, kjer je že šulferajn ustanovil svoje šole. Na Štajarskem sta taka kraja Sevnica in Pekrje. Govornik potem razlaga, kako se more uspešno delovati in vzgled vrlih Sevnčanov je pač posnemanja vreden, kajti njih prizadevanju in umnemu delovanju se je posrečilo v jednem letu skrčiti trirazredno šulferajnsko šolo v dvorazredno, število učencev pa od 80 na 20. (Dobro, živio!)

Gosp. Čiček s Ptuja sprožil je prevažno misel, da se na Ptuji ustanovi dijaška kuhinja, da bode naša mladina nezavisna od nasprotnikov, ki jej tako radi oponašajo vsako dobroto.

Gosp. Buić iz Gradca predlaga, da se predružači § 1. družbinih pravil tako, da se delokrog razširi „za vse avstrijske pokrajine, gledé izvršitve namena na Štajarskem, Koroškem, Kranjskem in Primorskem“, ker se nameravana podružnica na Dunaji samo zaradi tega ni dovolila, ker je po § 1. delokrog samo na slovenske dežele omejen.

G. M. Veršec iz Celja predlaga, naj družba svojega denarja ne nalaga v tujih, nam sovražnih hranilnicah, marveč naj jedino ozir jemlje na posojilnice in domače zavode.

G. A. Lapajne iz Ribnice opozarja odbor na potrebe Ribniškega okraja.

G. V. Dolence omenja, da se bode v Trstu v kratkem priredila gledališna predstava na korist družbi sv. Cirila in Metoda in priporoča, naj bi se tudi drugod v isti namen prirejale predstave in besede.

Mejni grof g. Obizzi izjavlja željo, da bi se na tužno Istro ne pozabilo.

Vmes med temi nasveti in željami pa sta kaj izborno govorila gospoda Ivan Hribar in drd. Ivan Dečko, kazoč, kako je treba po vzgledu češke „Ustredni Matice školske“ delovati, da bode uspeh gotov, da bode mogel vršiti težavno nalogo odbor, ki bode gotovo opravičeval zaupanje, ki se mu je z izvolitvijo skazalo. Govora sprejela sta se z navdušenim odobravanjem. Ob 1. uri popoldne zaključil je predsednik Svetec zbor.

Ker se je pri sledečem skupnem obedu jednoglasno in navdušeno sklenilo brzojavno

pozdraviti najslavnišega Jugoslovena, mecena hrvatskega i slovenskega, je izvoljeni prvomestnik koj drugi dan prejel nastopno laskavo pismo :

Velecienjeni Gospodine!

Ovaj čas primio sem Vašu brzojavku ter prije nego sutra pojdem na put, hitim evo da Vam se zahvalim. Vrlo me veseli, da braća Slovenci toli liepim načinom proslavljaju uspomenu slavenskih apostola ss. Cirila i Metoda; a još više me raduje što dragoj braći Slovincem mogu poručiti, da naš rad u pogledu sjedinjenja svih Slovena u jednoj crkvi Kristovoj nalazi odziva i u najučenijih krugovih ruskih.

Liepo Vas, velecienjeni Gospodine, molim, da izvolite primiti kako sami najvročniju moju hvalu na prijateljskom današnjem pozdravu, tako tu hvalu i vsim Vašim podružnicam i vsim vriednim članovom izporučite.

Sa odličnim poštovanjem

Vaš brat i prijatelj
Strossmayer, l. r.
Biskup.

III.

O II. veliki skupščini.

dne 19. malaga srpana 1887 v Vrsta.

I. Ob 10. uri je bila slovesna služba Božja v veliki cerkvi sv. Antona novega. Sv. mašo z asistenco je daroval p. n. g. kanonik Mihael Debelak. Petje so oskrbeli cerkveni slovenski pevci. Ker je bilo

mного vernega ljudstva v prostorni cerkvi, pripravile so se prve vrste klopi samo za zastopnike družbe sv. Cirila in Metoda ter za mnoge goste.

II. Krog 11. ure pričelo se je zborovanje v „Slovanski Čitalnici“ (Monte Verde, ulica Corso).

1. Prvomestnik profesor Toma Zupan spregovori nekako tako-le:

„Glavno vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda stoluje v Ljubljani — in vender se velika skupščina naše družbe danes ni zbrala v Ljubljani, ampak tū v Trstu; mislil bi kdo: bolj na tujem — a, kaj pravim, bolj na tujem; saj „Slovan povsod brate ima!“ Povsod brate! (Dobro, dobro!) — A tū v Trstu pa bivajo prav pravcati prvorojeni naši bratje; tū cvetē velika podružnica družbe sv. Cirila in Metoda; tū je niknil iz slovenske zemlje prvi otroški vrtec naše družbe. In tū ne bivajo samo prvorojeni naši bratje, tū imamo tudi prvorojene svoje sestré! Tržaške Slovenke (Živele!) namreč so si tū osnovale prvo žensko podružnico sv. Cirila in Metoda ter s tem postale mogočen vzgled Slovincem od Adrije do Drave in Mure ter od Kolpe do tam, kjer pesnik Soči gleda v „valove bōdre — Valove te zeleno-modre“. V našem Trstu torej drugo veliko skupščino morda najimenitnejše slovenske družbe odpirajoč — naj Vas, častite sestre in ljubi bratje, prisrčno pozdravljam. Da bi me vladal to uro Vodnikov duh, mislil bi — gledajoč vse ljubo Slovenstvo po svojih zastopnikih zbrano v tej sobani — kakor da bivam na Vršacu in videl bi od tū „tamkaj ravno Furlanijo“; ob njej Goriških pokrajin „planinski raj“ in Vas bivalce „dežele rajskomile“ in klical bi Vam: pozdravljeni naši Go-

riški mejaši! In z Vodnikom bi govoril nadaljevaje: „Orat' vidim Štajarca“. Oj, to orjejo na celini slovenskega šolstva naši bratje na Štajarskem; zato dobro došli Štajarski domoljubi tù v našem Trstu! Z Vodnikom bi nadaljeval: „Bližnji sosed mi Ljubljana“ — iz bližnje Ljubljane ter z vsega Kranjskega bi pozdravljal tù zastopnike družbe sv. Cirila in Metoda in bi jim klical, naj vstrajajo žilávo tudi zanaprej upráv na Kranjskem v srci slovenskega telesa, v duši slovenskega delovanja. In z Vodnikom na Veršacu bi končal: „Bližnji sosed mi Ljubljana — Ziljska . . . majerca“. In ko bi mi dano bilo še ljubeznipolno Tomanovo srcé, njegove besede bi Vodnikovim pridejal, ljube Slovence s „polja Goratana“ pozdravljajoč: „Kviško, bratje, duše mile, — Slóvom, djanjem vsi za dom!“ Zastal pa bi s svojimi pozdravi v mestu, kjer biva nad 26.000 Slovencev, ob kojem buči Jenkovo „morje Adrijsko“ danes obseljeno svojemu Bogu in svojemu cesarju zvestega slovenskega rodú. Zato Vas, častite Tržaške Slovenke in Vas, ljubi Tržaški Slovenci, imenom družbe sv. Cirila in Metoda pozdravljam izmed vseh najgorkeje — zahvaljujoč se Vam, da ste nas sprejeli danes pod svoje okrilje in Vas proseč, da ostanete družbi sv. Cirila in Metoda vdani od slej prav tako, kot ste jej bili do sedaj. Pozivljam Vas vse, častite zastopnike družbe sv. Cirila in Metoda, ki ste zbrani v tej slavni skupščini iz vseh slovenskih pokrajin, torej sedaj na zborovanje. Iz tajnikovega in blagajnikovega poročila, ki sledí koj tem mojim uvodnim besedam, pa ste uvidéči, je li vodstvo, v zvezi z vsemi podružnicami po vseh slovenskih pokrajinah,

od 5. julija 1886. leta pa do danes storilo svojo dolžnost, ali je ni? (Dolgotrajno odobravanje „živio!“)

Prvomestnik nato predstavi skupščini kot vladnega poverjenika Rajka Vidic-a, c. kr. policijskega nadsvétnika.

Potem konstatuje, da je po § 15. družbinih pravil pričujočih več kot 20 opravičenih glasovalcev ter pozove tajnika, naj poroča o družbinem delovanju.

2. Tajnik Anton Žlogar naznanja, da so po §. 14 dozdej zglašeni s posvetovalno in glasovalno pravico:

Izmed *pokroviteljev*: Banka „Slavija“ po svojem glavnem zastopniku: Ivanu Hribarji. Prof. Toma Zupan. Anton Žlogar. Mihael Vošnjak, državni poslanec iz Celja. Ivan Plantan, c. k. notar iz Zatičine.

Od *vodstva*: Prvomestnik, tajnik, Gregor Einšpieler iz Celoveca. Ivan Hribar. Dr. Ivan Tavčar.

Od *nadzorníštva*: Ivan Zagorjan.

Od *podružnic*:

Prva Ljubljanska: Dr. Ivan Tavčar, pooblaščenec.

Šentjakobsko-Trnovska v Ljubljani: Peter Bohinjec, Anton Šmid, Ivan Nemanič, pooblaščeneci.

Šentpeterska v Ljubljani: Ivan Zagorjan, Oroslav Doleneč.

Turjaška (na Kranjskem): Jakob Gruden, Janko Kalan.

Naklo na Primorskem: Ivan Praprotnik.

Celovec in okolica: Gregor Einšpieler, m. kapelan.

Brdska na Kranjskem: Janko Krsnik, graščak, dež. poslanec.

Beljak in okolica: Simon Ineko, Matija Wutti, posestnik, J. Wuherer, I. Lapuš, I. Ernejec.

Tržaška moška podružnica: Ivan Valenčič, M. Živic, Lovro Žvab, Mnsgr. Debeljak, profesor Legat, Ivan Nabrgoj, Franc Žitko.

Novomeška: Dr. Josip Marinko, za-se in pooblaščenec za Ivana Krajea.

Kropinsko - Kamnogiška: Valentin Bernik, pooblaščenec.

Postojnska: Ivan Lavrenčič za-se in pooblaščenec za Dr. Ivan Pitamica.

Šaleška dolina v Šoštanji: Ivan Kačič, notar.

Goriška: Anton mejni grof Obizzi.

Šempasška: Ivan Batič.

Bledska: Rihard Šraj.

Premška na Notranjskem: Nikolaj Križaj.

Celjska: Drd. Dečko, prof. M. Žolgar po pooblaščenec Mih. Vošnjaku.

Gorenjska dolina: Valentin Bernik.

Senožeška: Ignac Okoren.

Kranjska: Valentin Alijančič.

Zatiška: Ivan Plantan.

Kobaridska na Goriškem: Anton Pipan.

Litijska: Franc Podkrajšek, Janez Batis.

Pivka na Krasu: Ivan Podboj.

Zidani most: Matej Pintar.

Tržaška ženska: Vekoslava Valenčič, Justina Michelli, Ivanka Kalister.

Vrhniška: Ivan Lavrenčič, pooblaščenec.

Torej jih prisustvuje obilno število, veliko več, kakor zahteva §. 15.

Potem nadaljuje tajnik to-le poročilo :

Slavna velika skupščina! Častite dame!
Vrli rodoljubi!

Dné 5. julija 1886. o prazniku slovanskih blagovestnikov sv. Cirila in Metoda in naše družbe zavetnikov zborovala je v Ljubljanski Čitalnici naša prva skupščina, ki je konečno ustanovila „družbo sv. Cirila in Metoda“ s tem, da jej je po § 18. društvenih pravil izvolila osrednje „vodstvo v Ljubljani.“

Z vsklikom bili so vanj pozvani:

1. Prvomestnik: profesor Toma Zupan, konzistorijalec in vodja deškega zavoda „Alojzijevišče“ itd.

Odborniki: 2. Dr. Dragotin vitez Bleiweis pl. Trsteniški, primarij, deželni poslanec itd. 3. Gregor Einspieler, mestni kapelan in veroučitelj v Celovci. 4. Ivan Hribar, glavni zastopnik banke „Slavije.“ 5. Matej Močnik, mestni učitelj v p. 6. Ivan Murnik, cesarski svetnik, deželni odbornik itd. 7. Luka Svetec, c. kr. notar, deželni poslanec itd. v Litiji. 8. Dr. Ivan Tavčar, odvetnik, mestni odbornik. 9. Dr. J. Vošnjak, deželni odbornik itd. 10. Josip Žičkar, mestno-župnijski vikar v Celji. 11. Anton Žlogar, mestni kapelan in veroučitelj. 12. Andrej Žumer, okrajni šolski nadzornik in mestni učitelj.

V nadzorništvo so bili izbrani: 1. Anton Knez, veletržec. 2. Dr. Ivan Kulavie, stolni kanonik in semeniški vodja. 3. Dr. Franc Papež, odvetnik, dež. poslanec. 4. Franc Ravnikar, deželni knjigovodja, vlastelin itd. 5. Ivan Zagorjan, mestni kapelan.

V razsodništvo pa: 1. Dr. Andrej Čebašek, prêlat, stolni kanonik. 2. Dr. Alfonz Mošê, odvetnik, deželni poslanec. 3. Dr. J. Munda, odvetnik. 4. Ljudovik Ravnikar, c. kr. deželne sodnije svêtnik. 5. Dr. Jernej Zupanec, predsednik notarske zbornice.

Od lanske skupščine je imelo vodstvo XII sej in sicer: Dné 19. julija 1886.; 5. avgusta; 13. avg. 15. septembra; 4. oktobra; 10. novembra. 19. januarija 1887.; 30. marca; 20. aprila; 1. junija; 4. julija in 15. julija. — Zadnje imenovana in ona dné 10. novembra bili ste seji ožjega odbora.

Dné 19. julija 1886. se je družbino vodstvo po § 18. alin. a) konstituvalo takó, da si je podpredsednikom izbralo g. L. Svetca, zapisnikarjem Antona Žlogarja, blagajnikom dr. J. Vošnjaka. Po istem paragrafu alin. b) je v ožji odbor za tekoča opravila razven teh še poklicalo gg. Ivana Hribarja ter Ivana Murnika.

Kako je to osrednje vodstvo v Ljubljani izvrševalo svoj nalog, čast mi je zdaj izvestiti slavni veliki skupščini.

Začetkom svojega delovanja se je to vodstvo zglasilo s posebnim pozivom dné 14. avgusta 1886. *) slovenskemu občinstvu, naj blagovoljno podpira prevažno to šolsko družbo. Poziv se glasi:

Slovinci!

Naš narod je neznaten po svojem številu. On je sicer veja velicega in mogočnega debla slovanskega in srka iz njega redilni sok za svoje življenje in svoj

*) Iz tehničnih razlogov smo poziv postavili semkaj, da-si spada spredaj na str. 15 pred II. veliko skupščino.

razvoj; a nemile, več stoletij obstoječe okoliščine so izpodrezale že precej čutiljivo naravno našo zvezo s tem deblom. Potisnjeni daleč na zapad, odtrgani od svojih severnih bratov, ter obdani skoro od vseh strani od tujih narodov, katerih šege in navade, značaji in svojstva se bistveno ločijo od naših, moramo Slovenci bojevati neprenehljiv boj za narodni svoj obstanek.

Sreča nam v minulosti ni bila mila. Mnogo prelepe zemlje, ktera je bila last naših pradedov, izgubili smo za vedno. Obširnejša je ta izgubljena zemlja, ko naša sedajna domovina. Tuji narodi, po številu močnejši, bojeviti in brezobzirni, porivali so se čedalje globoče v slovensko ozemlje, v tem, ko se je tihi, miroljubni Slovenec umikal, ter jim prepuščal zemljo, ktero je obdeloval, selišča, ktera si je postavil. Če je pa na svojej zemlji ostal, tedaj je kmalu izgubil narodno svojo individuvalnost in kmalu moral zamenjati sladko svojo govoricco z glasovi tujimi.

Slovenci smo združeni sedaj — razen neznatnega števila beneških naših bratov — že stoletja pod žeslom avstrijskih vladarjev. Dasi vedno zvesti državi in cesarju, vedno požrtovalni v resnih dneh in vedno neustrašljivi v nevarnih časih, nismo vendar uživali onega varstva svoje narodnosti, ko drugi narodi. Le redko kedaj se je zgodilo, da je jezik naš prihajal do pičle veljave; sicer je moral vedno umikati se tujim, narodu našemu nerazumljivim jezikom. V šolah in uradih ni bilo mesta zanj in prišlo je celó tako daleč, da se je smešil in kaznoval oni, ki se je drznil javno govoriti v slovenskem

svojem materinem jeziku. Narodnost slovenska izgubljala je čedalje več tal; čistost slovenske govornice je ginila; mišljenje slovenskega razumništva se je potujčevalo in slovenski učenjaki pomagali so povečevati slavo tujih narodov.

Še le, ko je presvetli cesar Franc Josip I. dal narodom avstrijskim ustavo, popokali so tesni okovi, ki so tako neusmiljeno stiskali našo narodnost. Slovesno so tudi nam Slovencem bile v ustavi priznane iste pravice, ko drugim državljanom; slovesno je jezik naš proglašen bil za enakopravnega z jezikom nemškim in italijanskim, ktera sta pred tem v naši domovini uživala povsod neopravičeno prednost. — Pač se vsaj nam nasproti ni izvelo še vse ono, kar bi se bilo po jasnih besedah ustave izvesti imelo; a narod naš se je vendar probudil k novemu, veselejšemu življenju, vzbudila se je v njem samozavest, vzbudil ponos in s tem vzrastla ob enem ljubezen do prekrasne slovenske govornice.

Že to pa je našim sosedom — (Nemcem in Italijanom) preveč. Oni, ki so doslej vedno navajeni bili uživati pred nami neke predpravice; oni, ki so v duhu videli že sočne naše ravnice, prisojna naša brda in nebotične naše gore za svojo lastnino, ne morejo se nikakor sprijazniti z mislijo, da se te sanje njihove ne bodo izpolnile, temveč, da bode narod slovenski vedel braniti svojo domovino; da jo bode vedel ohraniti sebi in slovanstvu. Zato so poslednja leta napeli vse moči, da bi zavirali razvoj našega naroda; začeli so pravo vojsko proti vznášajočej samosvesti njegovej; izumili nove načrte za njegovo potujčevanje.

Sredi slovenskega prebivalstva snujejo zasobne šole, katerim je glavna naloga, odtujevati deco slovenskih starišev njihovej narodnosti, vcepljevati jej od zgodnje mladosti zaničevanje do materinega jezika in pripravljati jo tako za poznejše pripravno orodje v potujčevalne namene.

In mi, ki smo že toliko izgubili, ali bomo mirno gledali, kako se nam jemlje kos za kosom našega sedanjega posestva? Slovenec, ozirajoč se po prekrasnih planinskih okrajih Štajarske, Koroške in Tirolske, neumečih sedaj ljubega slovenskega zvuka, mora tožno vsklikniti s slavnim pevcem „Slávy dcery“:

„Ah tu, glej! dežele pred mojim očesom solzečim,
Nekdaj zibelka — sedaj naroda mojega grob.“

Ali bomo res dopuščali, da se ta grob vsled naše malomarnosti razširi in da se vanj pogrezne še oni košček narodnega življenja, kar nam ga je ostalo po tisočletnem zatiranji?

Ne, nikdar! Minoli so časi duševnega robstva in iz istega izvirajoče splošne apatije. Jednako drugim prosvetljenim narodom mora tudi narod naš pokazati svojo življensko moč. In to moč, tako upajmo vsaj — on tudi pokaže.

Minolo je leto, odkar smo praznovali za krščanstvo in vesoljno slovanstvo jako imeniten spomin — tisočletnico blažene smrti sv. Metoda. Kakor ostali bratje naši po prostranem slovanskem svetu, tako smo tudi mi Slovenci proslavljali primerno ta spomin; tako smo se tudi mi hvaležno spominjali tega, kar sta sveta slovanska blagovestnika Ciril in Metod storila za nas. Poleg neustrašljivih, prepričevalno zgovornih oznanovalecev vzvišenih krščanskih resnic bila sta tudi

iskrena zagovornika pravice slovanskega jezika, dobro vedoč, kolike vrednosti je materin jezik za vero in omiko. — In ta jezik, kateri sta pred več ko tisoč leti sveta slovanska brata s plamenečo zgovornostjo branila; ta jezik, kteremu sta že tisto dôbo priborila veljavo, kakeršne ni imel nobeden drugi tedajnih živih jezikov; ta jezik, to sveto dedščino, hočejo nam sedaj vzeti narodni naši nasprotniki! A, Slovenci! ne motimo se — za vzetim jezikom ali pa tudi kar zajedno — zastavili bi smrtinosno sekiro radi še na našo katoliško sveto vero. — Kaj je torej naravnjšega, kot da smo si v obrambo teh svojih svetinj ustanovili družbo in da smo tej družbi v trajni spomin vlanske tisočletnice dali ime po slovanskih svetih apostolih, prvih razširjevalcih naše svete vere, ter prvih zagovornikih in braniteljih našega jezika?

Slovenci!

„Družba sv. Cirila in Metoda“ deluje pravilno od letošnjega občnega zbora, ki je bil v dan sv. slovanskih blagovestnikov dné 5. julija. O namenu te družbe ne bomo govorili, znan je vsakemu, ki se le količkaj zanima za to, kar se med nami godi. Pomen družbe pa je velik; a izpolniti bo svojo nalogo zamogla le, ako jo bode slovenski narod podpiral tako, kakor se taki družbi spodobi.

Bratje naši na Koroškem, v tem nekdanjem središči Slovenstva, nimajo niti jedne slovenske šole in vsa njihova postavna prizadevanja za narodno šolstvo bila so do sedaj nevspešna. Oni gledajo zaupljivo do naše družbe; oni za gotovo pričakujejo od nje pomoči.

Ne veliko bolje godi se bratom našim ob jezikovnih mejah na Štajarskem in Primorskem. Sveta dolžnost naša je vsem pomagati.

Dela je torej veliko. A tudi vspeh bode lep in trudu primeren, ako bode družba iz slovenskega naroda dobivala podpore, kakoršne je potrebna — in menda bolj od vsake druge vredna.

Slovinci!

Danes govorimo do vseh Vas. Vsak naj po svojej moči žrtvuje za sveto narodno stvar; vsak naj po svojej moči pripomore reševati slovensko mladino narodne smrti.

Že v začetku naglašali smo, da je narod naš majhen po številu. Zato pa vsakega posamičnika za-devajo tem večje dolžnosti. Naj si jih bode vsak v svesti v polnej meri. Le kedar do tega pridemo, tedaj bodemo mogli reči, da je narodni naš obstanek zagotovljen.

Zato naj je ne bode župnije na Slovenskem, ki bi ne imela svoje podružnice „družbe sv. Cirila in Metoda“; naj ne bo Slovenca, ki naj bi ne bil član vsaj jedni podružnici!

Z združenimi močmi dosegli bodemo vzvišeni svoj smoter in v to nam pomози Bog in sv. apostola Ciril in Metod!

V Ljubljani, dné 5. avgusta 1886.

Vodstvo družba sv. Cirila in Metoda.

Anton Žlogar,
zapisnikar.

Luka Svetec,
predsednika namestnik.

Da bi privabilo vanjo tudi bolj priproste ter jo razširilo v vse sloje našega naroda, oskrbelo je vodstvo poljuden spis: „Družba sv. Cirila in Metoda —

kaj je to?“ ki so ga prvotno objavili skoro vsi naši časniki, in se je potem še ponatisnil v več tisoč izvodih, da se lahko vstreže vsakemu, ki želi družbine knjižice.

Da ta poziv in poduk ni ostal brez vspeha, pričujejo podružnice, ki so se hitro osnovale po vseh krajih mile naše domovine. Na lanski skupščini bilo je zastopanih 25 podružnic, njih število je letos poskočilo na 64. Skoro bi smeli reči, da je bilo zasajeno neznatno gorčično zrnce, vzknilo je ter se je — po evangelijski besedi — uprav razrastlo v košato drevo, čegar veje se razstezajo vže po vsej Sloveniji.

Ker dozdej še njih imena niso bila celotno objavljena, usoja se jih vodstvo slavni skupščini naznaniti. Pred vsem imena onih čč. rodoljubov, ki so po § 4. postali pokrovitelji naši družbi s tem, da so vplačali najmanj 100 gld.

1. Mariborska posojilnica.
2. Banka „Slavija“.
3. Andrej Zamejec, stolni kapitar v Ljubljani.
4. Simon Pogačar, umirovljeni c. kr. vojaški uradnik sedaj na Dunaji.
5. Dr. Pavel Turner v Jamniku na Moravskem; vsi zglašeni naravnost pri osrednjem vodstvu.
6. Luka Svetec, deželni poslanec v Litiji.
7. Dr. Josip Vošnjak, deželni odbornik v Ljubljani.
8. Ivan Murnik, deželni odbornik v Ljubljani.
9. Toma Zupan, gimn. profesor v Ljubljani.
10. Dr. L. Vidrić, odvetnik v Zagrebu.
11. Jakob Hren, državni poslanec v Celovci.
12. Ivan Vilhar, hišnik in meščan v Ljubljani.
13. Frane Ks. Souvan, veletržec v Ljubljani.
14. Dr. Jernej Zupanec, predsednik notarske zbornice v Ljubljani; vsi zglašeni po prvi Ljubljanski podružnici.
15. Ivan Velkovrh, tovarnar v Ljubljani; zgl. po Šent-Peterski.
16. Anton Žlogar, mestni

kapelan pri sv. Jakobu; zglaš. po Šent-Jakopsko-Trnovski podruž. 17. Dr. Josip Srnec, odvetnik. 18. Celjska posojilnica. 19. Mihael Vošnjak, državni poslanec; zglaš. po Celjski podruž. 20. Andrej Jurca, veletržec; zgl. po Ptujski. 21. Franc Kalister, veletržec. 22. Monsgr. Anton Hrovatin, č. kanonik. 23. I. Šabec, veletržec; zgl. po Tržaški. 24. Savinjska posojilnica v Žaleci; zgl. po Žalski. 25. Ivan Plantan, c. kr. notar; zgl. po Zatičinski. 26. Gospa Ivana Kalister, zgl. po ženski Tržaški. 27. Ivan Vrhovnik, kaplan v Dobu; zgl. po Brdski. 28. Franc Kotnik, veleposestnik, zgl. po Vrhniški podružnici*)

Ker so čč. zastopniki v lanski skupščini izrekli razne želje in nasvete, kakor so za svoje kraje potrebno spoznali ter jih vodstvu prav posebno priporočili v prevdarek in eventuelno izpeljavo, posve-toval se je odbor o njih takoj v prvih sejah ter jih je večinoma izvedel — oziraje se vedno na denarne razmere družbine.

Dné 5. avgusta 1886. sklene vodstvo ustanoviti „otroški vrtec ali zabavišče“ v Celji. Vsled neumornega delovanja ondotne podružnice in zavzetih rodoljubov, ki so storili potrebne korake, moglo je vodstvo že 18. septembra 1886. poslati prošnjo velesl. c. kr. deželnemu šolskemu svetu v Gradec za otvoritev omenjenega zavoda. Po vseh odstranjenih zaprekah odprlo se je Celjsko „zabavišče“ dné 20. dec. 1886. Stoji pa v zvezi s privatno dekliško slovensko šolo, vzdrževano po katoliškem podpornem društvu, tako da je voditeljica te dekliške šole, č. sestra Angelina, ob enem voditeljica našemu zabavišču. Na tej veliki

*) Imena podružnic objavimo na koncu.

podpori naj bo izražena iskrena zahvala naše družbe čč. šolskim sestram. Za vrtnarico je vodstvo poklicalo gospico Irmo Fabijani.

Otrok se je v zabavišče vpisalo ter zahajalo od začetka krog 60, nekaj jih je izstopilo, tako da jih v zadnjem času obiskuje zavod krog 50. Nekaj jih je plačujočih, nekaj oproščenih; sploh je v tem obziru vodstvo prepustilo določevati ondotnemu načelništvu, ker so mu znane tamkajšne razmere.

Zabavišče je odprto ob delavnikih od 9. do 12. ure dopoludne in od 2. do 4. ure popoldne. Samo v sredo in soboto le dopoludne.

Dné 13. avgusta vodstvo konečno odobri predlog Tržaške podružnice, da se osnuje „zabavišče pri sv. Jakopu v Trstu“. Potrdila se je pogodba z dotičnim hišnikom št. 476 v ulici Giuliani, razpisala se po časnikih služba otroške vrtnarice z letno plačo 360 gld. in prostim stanovanjem. Dné 15. septembra 1886 podelila se je ta služba vsled posebnih želja Tržaške podružnice gospici Justini Michelli, s katero se je sklenila dotična pogodba dné 30. sept. 1886.

Potrebne korake je storilo načelništvo Tržaške podružnice obrnivši se do vis. c. kr. namestništva in mestnega magistrata. Visoko c. kr. namestništvo je z odlokom 6. novembra 1886, šte. 17.116/VII., dovolilo odpreti „otroški vrt — giardino infántile“, oziroma „otroško zabavišče — asilo infántile“ z odlokom 23. novembra 1886, šte. 18.113/VII. — Ker je pa ondotni magistrat zahteval, da morajo v dotični hiši stolbe biti kamnite, zavleklo se je odprtje, dokler je bilo vse zgotovljeno. Tako se je še le 3. januarija 1887 po sv. maši odprlo „zabavišče pri

sv. Jakopu“. — Šolski učni red je skoro enak istemu v Celjskem zabavišči. — Oglasilo se je otrok čez 50, a ker je slavni magistrat strogo zapovedal, da jih ena učiteljska moč ne sme imeti čez 40, obiskuje ta zavod redno krog 40 otrok.

Kakor Celjskemu je vodstvo tudi Tržaškemu načelništvu prepustilo, naj po ondotnih razmerah gledé učnine ukrene potrebno ter ubožno deco oprosti. — Zabavišče lepo vspeva, kakor so se prepričale mnoge narodne dame Tržaške, in tudi sam c. kr. šolski nadzornik g. H. Zavagna se je izrazil, da mora družbi čestitati na tako lepem vspehu. Istotako sta se družbin prvomestnik profesor Toma Zupan in odbornik Ivan Hribar povodom svojega boravljenja v Trstu dné 19. majnika 1887 osebno osvedočila o vzglednosti tega zavoda. Dokaj prijateljev je zabavišče pridobilo z veselico ter skušnjo na letošnji praznik družbinih zavetnikov sv. Cirila in Metoda. Uprav v duhu naših sv. prvoučiteljev so nakanile narodne Slovenke, častite dame Tržaške, razveseliti nežno mladino, kar so velikodušno izvedle v radost obdarovanim otrokom, njih roditeljem in vsem rodoljubom slovenskim. (Živele! Slava!)

O stroških teh zabavišč izvestil Vam bode, slavna gospôda, med drugim deloma itak družbin blagajnik.

Ker bi pa zabavišče samo za-se ne imelo pravega pomena, ako se nanj ne nasloni narodna šola, posvetovalo se je že vodstvo ob odpretji I. razreda osnovne šole ter o načinu, kako najložje dospeti do tega namena.

Ko sta bila tako ustanovljena dva družbina zavoda, moralo se je misliti i na cerkveno nad-

zorstvo. Kakor ima vsled temeljnih zakonov državno oblastvo po vseh šolah vrhovno nadzorstvo, tako gré katoliški cerkvi gledé verskega poduka in nabožnih vaj prva in odločilna beseda.

Ker naša družba vsled § 1 sloni na katoliško-narodni podlagi, mora skrbeti, da nikdar ne zgreši svojega namena ter vselej ostane v spoštljivi vdanosti cerkvenemu oblastvu. Zato je vodstvo sklenilo, da se po svojem prvomestniku ter vsaj enem odborniku in po dotičnih načelništvih svojedobno pokloni prevzvišenim vladikam po Slovenskem, Visokostim razloži šolske razmere slovenske ter jim priporoči družbo v blagohotno pospeševanje.

Prvomestnik, podpredsednik in blagajnik so se dné 3. marca 1887 poklonili Ljubljanskemu milostnemu knez-vladiki, kot višjemu pastirju dežele, kjer ima naša družba svoj sedež. Pozneje, ko je bilo vreme ugodniše, prvomestnik z odbornikom Ivanom Hribarjem ter dotičnimi načelništvii Njih Ekscelenci ilirskemu metropolitu dné 18. maja in svitlemu vladiki Tržaško-Koperskemu dné 19. maja 1887.

Visoki dostojanstveniki so se pohvalno izrekli o namenu šolske družbe, obljubili po svojih močeh podpirati jo ter se izrazili, naj je društvo priporočeno slovenskemu duhovstvu in po svečenikih vernemu ljudstvu. Kot tak dokaz naklonjenosti smemo smatrati milostno imenovanje cerkvenih nadzornikov za družbine zavode. Vsled spoštljive prošnje vodstvene imenovalo je prečastito vladištvo Tržaško dné 3. jul. št. 1203 p. n. v. č. gosp. Dragotina Fabrisa, župnika pri sv. Jakopu v Trstu, škofijskim komisarjem pri ondotnem otroškem zabavišči. Milostljivo knezoškofijstvo Lavantinsko pa

dné 6. julija št. 1412 č. g. Josipa Žičkar-ja, vikarja mestne fare, za naš otroški vrtec pri čč. šolskih sestrah v Celji.

Da bi vodstvo prečastnim škofijstvom dalo zagotovilo, da družba noče nikoli prestopati mej, ki jih predpisuje katoliška morâla, opozorila je z okrožnico dné 19. januarija 1887. vsa podružnična načelništva, naj bode značaj vseh po njih osnovanih zabav vselej strnjen z načeli sv. katoliške cerkve, katero okrožnico z družbinimi pravili vred je poslalo prečastnoistim v vednost in blagohotno informacijo. S tem je hotelo vstreči tudi želji, po zastopniku podružnice „Gorenjska dolina“, izraženi deloma vže v lanski veliki skupščini in sploh želji vseh tistih rodoljubov, ki poznajo nazore našega ljudstva in jim je v resnici mar, da bi veselo procvitala za sedanjo dôbo morda najvažnejša vseslovenska ta družba.

Več rodoljubov, bivajočih ob nemški ter laški meji, se je obrnilo do društva, naj ono podpira ondotne šole in tako prepreči kvarno vsiljevanje nemške oziroma laške šolske družbe. Ker je uprav vsled tega delovanja v življenje stopila naša družba, je vodstvo radostno zagotovilo dotičnim občinam brezobrestno podporo ali dar pod pogojem, da je in ostane ista šola slovenska; ako bi se pa to prekršilo, morala bi občina mahoma vrniti podeljeno svoto.

Pot do konečne vredbe gledé podpiranih občin je dokaj dolga, ker morajo ob takih prilikah županijski sklepi prehoditi dotične postavne instancije.

Za slučaj kacega preobrata v podpiranih občinah pa mora biti naša družba zavarovana, da ne bi brezvspešno trosila novcev.

Tako je družbino vodstvo po vseh izpolnjenih formalnostih deloma že izplačalo, deloma pa zagotovilo podporo 7 šolam ob jezikovnih mejah ali sicer v krajih, raznarodovanju jako izpostavljenih.

Ker ste dijaški kuhinji v Celji in Ptuji dokaj važni za naraščaj slovenskega razumništva, podpiralo ji je vodstvo na njijino prošnjo s primernim doneskom.

Svojo pozornost je vodstvo obračalo tudi na Koroško, kjer nas, kakor vsi čč. skupščinarji veste, čaka najtežavnejše delovanje. Čast vrlim rodoljubom, ondi se že krepko gibljati dve podružnici, kateri ste skoro v enakih spomenicah razodeli svoje želje in potrebe. Uvažajoč njijini prošnji je vodstvo za zdaj vstreglo z dopošiljatvijo več stotin knjig, primernih šolski mladini. — Ker se je tajniku vsled nakupa knjig posrečilo dobiti mnogo gratis-izvodov, vstreglo se je tudi več rodoljubom, ki so za šolsko mladino prosili onih po knjigovezu J. Bonaču darovanih molitvenikov ali pa drugih učilnih pripomočkov.

Prošeno po več načelništvih je vodstvo oskrbelo raznih tiskovin (obrazce, pooblastila, prošnje do vlade, imenike za blagajnike, pobotnične obrazce, golico za vodstveni izkaz . . .), da se s tem olajša uprava in kolikor moči pri vseh podružnicah enakomerna vpelje ter se zmanjšajo tudi upravni troški.

Z več rodoljubi ob slovenski periferiji je vodstvo stopilo v dotiko zbog izpeljave društvenih namer, a dotične zadeve še niso toliko dozorele, da bi jih moglo objavljati slavni skupščini.

Pri vseh slovenskih posojilnicah, katerih nektere so že lepe doneske položile na žrtvenik naši družbi, se je vodstvo zglasilo z vljudno prošnjo, naj bi se pri sestavljanji vsakoletnih računov blagohotno ozirale tudi na nas. Vodstvo ima sladko nado, da bodo njih rodoljubna ravnateljstva velikodušno uvaževala to prošnjo ter polagala vsakoletne darove na domovinski oltar. Na ta poziv so se nektere posojilne res vže odzvale nekoliko z denarnimi doneski, nekoliko s prijaznimi obeti in zagotovili.

Več vrlih rodoljubov je družbo razveselilo z blagodušnimi darovi. — V prvi vrsti nam je imenovati domoljubnega kapitularja Ljubljanske stolnice g. Andreja Zamejca, ki jo poleg tega, da je postal družbi pokrovitelj, povsod toplo priporoča ter je v njene svrhe nabral že več stotin. Po tem g. kanoniku je tudi neimenovan dobrotnik družbi poklonil 100 gld. Vodstveni prvomestnik, blagajnik in tajnik so se mu na toliki požrtvovalnosti osebno zahvalili. Veleoslavna banka „Slavija“ je takoj v začetku pristopila kot pokroviteljica z zneskom 300 gold., a letos dné 14. maja je zopet darovala 200 gold. Izmed pokroviteljev je g. Franc Kalister vplačal 200 gold. Ustanovnik M. Šervicelj 50 gold., M. in A. Truden 50 gold.

Odbor za potovanje v Prago je vso preostalo zalogo „Tisočletnice Metodove“ prepustil družbi, da knjižico ali poprodá ali razdeli med narod. — Národni knjigovez J. Bonač je daroval 50 izvodov različno-vezanih molitvenikov za mladino ter je pri nakupljenih knjigah povrh še odpisal po 30%. — Gospod, ki želi neimenovan ostati, je prepustil družbi

107 izvodov neke knjige, ki jo je vodstvo razposlalo nekterim podružnicam v razdelitev oziroma v razpečanje.

Poročevalec tem vrsticam je kot izdatelj „Zbornika na slavo sv. Cirilu in Metodu“ namenil dohodek naši družbi ter se je vsled tega vpisal med njene pokrovitelje.

Nekaj domoljubov se je tudi v oporokah spomnilo družbe sv. Cirila in Metoda. Pokojni Ljubljanski hišnik in meščan Josip Rozman volil jej je 100 gl.; Magdalena Golob, osébnikarica iz Radovljice tudi 100 gld. Vpokojeni duhovnik Primož Šubic v Utovljah na Primorskem zapustil jej je 100 gld.

Ravnali so pač v zmyslu slavnega vladike Slomška, kateri, opisujoč vrlega domoljuba, pravi, da „skrbí za omiko svojih ljudij — svojega naroda — v šoli, cerkvi, in domá. Naj bi njegovi rojaki tudi po njegovi smrti srečno in veselo živeli, jim v korist vrli domoljub tudi svojega premoženja sporočí“. Naj smem torej tudi s Slomškom pristaviti: „Takah domoljubov prav veliko nam Bog daj; oni so slava in blagor svoje domovine“. — In menim, da v zmyslu slavne skupščine govorim, ako še živim večim dobrotnikom vskliknem; „živeli!“ in pokojnim: „slava, blag jim spomin!“ (Skupščinarji vskliknejo: živeli! slava!)

Prijetna dolžnost je poročevalcu danes iskreno zahvalo izreči slovenskemu časništvu, ki je, stoječ na braniku domovine, že od začetka sém v jedratih člankih priporočevalo našo družbo, da je poglala tako čvrste korenine; osobito pa našima dnevnikoma, ki sta vselej tako točno razglašala vod-

stvene pozive, razpise, poročila itd. — Tem potom naj sprejmó vsa slavna načelništva, ki so tako požrtvovalno delovala ter tako pomogla k tolikemu razvoju naše družbe po vsem Slovenskem, vodstveno prisrčno zahvalo.

Ako izvestitelj omeni, da je vodstvo — oziroma tajništvo — rešilo čez 500 društvenih listin in poslov, lahko si veleslavna skupščina predočuje njegov obširni delokrog.

Nemila smrt, ki nam je v zadnjih letih pokosila najboljše bojavnike, tudi našim družbenikom ni prizanesla. Ni Vam moči vseh naštetih; med našimi člani je pobrala prvoboritelja na Malem Štajarji dr. Alojzija Gregoriča, odvetnika v Ptuj; Ivana Pribošiča, vojnega kurata v Ljubljani; župnika Antona Zorca, načelnika Mokronoške podružnice. Bodi jim blag spomin!

Slavna skupščina! Vodstvo si je v svesti, da ga čaka še veliko važnih in težko izpeljivih zadev, a s pomočjo božjo, slavnih podružničnih načelništev in posamnih zavzetih rodoljubov bližali se bomo zmiraj bolj svojemu vzvišenemu smotru:

Slovenska šola slovenski mladini!

V to imé danes vodstvo slovesno pozivlje vse slovenske domorodce, da vsak pripomaga po svoji moči in v svojem krogu v dosego tega, po čemur koprni vsako pravo slovensko srce. Osobito rodoljubi na mejah zemlje, ki je zdaj še naša, naj bodo pozorni ter naj čuvajo mladino slovensko...

In v tem obziru naj smem zaključiti z besedami slavne naše avstrijske himne:

„Trdno dajmo se skleniti:
Sloga pravo moč rodi;
Vse nam bo lahko storiti,
Ako združimo moči“ —

in naj zakličem s pesnikom-velikanom :

„Na delo tedaj, ker resnobni so dnovi,
A delo in trud nam nebó blagoslovi!“

na priprošnjo naših zavetnikov sv. Cirila in Metoda.

(Navdušeni, dolgotrajni „živio“- in „slava“-klici, občno odobravanje.)

Prvomestnik vpraša : da-li ima kdo k izvestji kaj opomniti ?

Ker se nikdo ne oglasi, omenja, da je vodstveni blagajnik dr. J. Vošnjak zbog bolehnosti zadržan, ter da ga bo nadomestoval nadzornik Ivan Zagorjan.

3. Nadzornik Ivan Zagorjan obžaluje, da je glavni blagajnik vsled bolehnosti izostal, ter pravi, da sta on in nadzornik Franc Ravnikar dné 4. januarja 1887. pregledala blagajnične račune in knjige za dôbo od 1. septembra 1885. do 31. dec. 1886. ter našla vse v lepem redu ter to po § 22. s posebnim zapisnikom potrdila. Tiskani račun naj si blagovolé častiti skupščinarji sami pregledati. *)

*) Račun o dohodkih in stroških družbe „sv. Cirila in Metoda“ za čas od 1. septembra 1885 do 31. decembra 1886 :
Dohodki: Doneski podružnic 5454 gl. 32 kr., doneski raznih darovateljev 1055 gl., obresti 4 gl. 29 kr., skupaj 6513 gl. 61 kr.
Po odbitih stroških 892 gl. 91 kr., ostane v blagajnici 5620 gl. 70 kr. Stroški: Tiskovine 70 gl. 90 kr., marke in poštnina 45 gl. 14 kr., papir, kuverti, knjige, koleki, štamplije, pušice, spisovanje itd. 65 gl. 87 kr., blagajnica 109 gl. 20 kr., za

Ker se blagajnične knjige sklepajo ob koncu leta, zato je izkaz pridejan le za leto 1886.

A blagajnik še dostavlja, da se je v I. polovici tekočega leta nabralo že gold. 7356·55, tako da je družba dozday prejela z vsem 12.977·35 (dvanajst tisoč 977·35 kr.)

Izdala pa je letos že 3445 gold. 50 kr. v podporo raznim šolam.

Za otroški zabavišči v Celji in Trstu se je izdalo 1580 gld.

Toda nasproti se je za družbo nabralo v Trstu od moške podružnice 1200·92 goldinarjev, od ženske gold. 399·02, skupaj gold. 1599·94; od Celjske pa gold. 732·49.

Poslalo je dozday 61 podružnic svoje doneske družbi za dve leti, ostale pa za eno leto. Koliko so vplačale, razvidno je iz imenika v tajnikovem poročilu.

Nadzornik I. Zagorjan nadalje omenja, da sta z nadzornikom dr. Fr. Papež-em tudi za I. semester 1887. dné 11. julija pregledala račune in blagajno ter našla v redu.

Ker se nihče ne oglasi k besedi, omeni prvomestnik, da je naslednja točka:

4. Nadzorništva poročilo. Ker je pa slučajno blagajnikov namestnik, sedajni izvestitelj, sam ud

študentovske kuhinje 112 gl., za otroška zabavišča 275 gl., za ljudske šole 214 gl. 80 kr., skupaj 892 gl. 91 kr.

Toma Zupan, predsednik. Dr. J. Vošnjak, blagajnik.

Račun so pregledali, primerjali s knjigami in našli ga popolnem v redu.

Za nadzorništvo: Fr. Ravnikar. Ivan Zagorjan.

družbinega nadzorništva, vpletel je svoje opazke itak v prejšnje poročilo, s čemur se skupščina zadovolji. — Račun in oprostilo nadzorništveno se tiskano razdeli med skupščinarje, kakor tudi nekaj družbinih knjižic in pravil.

5. K tej točki omeni prvomestnik, da se po § 16 družbino vodstvo voli za 3 leta, vendar pa vsako leto izstopi ena tretjina. Ker so bili letos izžrebani odborniki: Ivan Hribar, Luka Svetec, dr. Ivan Tavčar, Toma Zupan; treba je 4 odbornike vnovič voliti. Da se skupščina o kandidatih prosto pomeni, prvomestnik prekine sejo.

Po kratkem prestanku oglasi se k besedi deželni poslanec J. Krsnik ter pravi: Ker smo se iz poročila prepričali, da je dosedanje vodstvo izvrstno izvrševalo svoj nalog, recimo mu svojo zahvalo s tem, da je zopet izvolimo. Predlagam torej, da se dosedajni 4 odborniki volijo z vsklikom. (Občno odobravanje, „živio!“) Imena vodstvenih udov gl. spredaj v začetku tajnikovega poročila.

Prvomestnik konstatuje soglasni izbor ter nadaljuje: Ker je bil med izžrebanimi tudi družbin prvomestnik, torej nam je voliti še načelnika.

Janko Krsnik: Sklicujem se na svoj prejšnji predlog ter nasvetujem, naj se dosedajni premarljivi, prezaslužni naš prvomestnik v znak naše zahvalnosti in v spodbudo za bodoče delovanje izvoli z vsklikom. (Burno odobravanje, ploskanje, „živio“ !)

Prvomestnik se zahvali na tej časti, na občem priznavanji, ter v svojem in v imenu vsega vodstva obljubi neumorno delovati na prospeh te vseslovenske družbe. („Živio!“)

6. V nadzorništvo so bili soglasno izvoljeni: Ivan Gogola, c. k. notar, mestni odbornik; Anton Knez, veletržec; dr. Franc Papež, odvetnik, deželni poslanec; Franc Ravnikar, deželni knjigovodja, Ivan Zagorjan, mestni kapelan.

7. V razsodništvo pa: Dr. Alfonz Mošé, odvetnik; dr. I. Munda, odvetnik; Ljudovik Ravnikar, c. k. deželne sodnije svètnik; Andrej Zamejec, stolni kanonik; dr. Jernej Zupanec, predsednik notarske zbornice.

Pri 8. točki vsporeda: „slučajni nasveti“ prvi spregovori ud načelnikstva Tržaškega Lovro Žvab. Namesto vzbolelega*) načelnika V. Dolenca zahvali se v imenu tržaških podružnic za čast, katero je skazalo družbino vodstvo tržaškim Slovencem, ker je sklicalo veliko skupščino v Trst. Presrčno pozdravlja vse zastopnike, s sivega Gorotana, iz zelene Štajarske, iz središčne Kranjske in bližnje Primorske. (Dobro, živio!) Torej hvala, da se gospôda ni bala priti v ta „okuženi“ Trst. A Trst je bil od nekdanj slovansko mesto. Slovén je že od nekdanj ondi doma — ni tujec, kakor ga radi imenujejo. Torej Slovenom gredó iste pravice, kakor drugim narodom. Zadnje štetje jih je izkazalo čez 26.000. Torej so faktor, s katerim je treba računati. — Konečno omenja, da je čez 1400 očetov podalo prošnjo magistratu radi osnove slovenske ljudske šole, a brž ko ne se je ta prošnja vrgla v koš. Ker se tako ni moglo priti do cilja, moramo se poslužiti družih sredstev. Sosebno slavno vodstvo, ki je ustanovilo zabavišče,

*) V noči potem že umrlega.

naj pri tem prvem koraku ne ostane. Izraža vročo željo, da se ustanovi I. razred ljudske šole.

Poslanec Nabergoj podpira predlog predgovornikov. Opazuje pa, da omenjena prošnja ni bila vržena v koš, ampak od kompetentne oblasti žalibog zavržena. Slavna vlada je namreč mnenja, da morejo slovenski stariši v Trstu pošiljati svoje otroke v šolo v Rojan — v Skedenj — ako hočejo celó v Bazovico! — Zato prosi, da izvoli vodstvo napraviti potrebne korake pri ministerstvu, čim se povrne dotična prošnja.

Gosp. Zvab je proti temu predlogu, ker misli, da se s prošnjami nič ne opravi. — Trkalo se je dosti in ako se trka dalje, — čakali bomo do sodnega dné! (Odobrovanje.)

Gosp. odbornik Hribar opazi na to, da družba nima toliko sredstev, da bi mogla tej želji takoj vstreči, akoravno sama priznava nujno potrebo. Posebno je potrebno preudariti, da moramo za prvim razredom potem odpreti drugi, tretji in četrti. Dokler pa po postavi prevzame šolo magistrat, prešlo bi — Bog vé koliko let in društvo bi moralo cel čas vse stroške nositi. — Po društvenih pravilih pa se ta predlog sploh takoj rešiti ne more, ampak ostane samo nasvèt, na kterega se bode vodstvo o svojem času gotovo oziralo.

Kar se tiče prošnje tolikih tržaških očetov za osnovo slovenske ljudske šole, bode vodstvo že našlo postavnih sredstev prisiliti tržaški magistrat, da osnuje slovensko šolo, ako ta prošnja po izjavi g. Nabergoja ne bode imela nobenega uspeha. (Živio). — Nasvèt

za osnovo slovenske ljudske šole v Trstu je bil za tem navdušeno sprejet.

Na to povdarja M. Wutti (predsednik Beljaške podružnice) zasluge g. prof. And. Einspielerja, prvaka koroških Slovencev. Prosi, da skupščina tega zaslužnega gospoda izvoli častnim članom družbe ss. Cirila in Metoda. — V smislu § 12. društvenih pravil je bil ta predlog že prej vodstvu naznanjen, torej se je smelo sklepati o njem. Soglasno se sklene, novemu častnemu članu zaključek skupščine brzojaviti (Živio).

Ivan Lavrenčič, podpredsednik podružnice Postojnske, predlaga, da se vsem udom pošilja vsako leto poročilo društvenega delovanja ter naj se pridenejo spisi o šolskih tvarinah. — G. tajnik Žlogar opazi na to, da je že vodstvo mislilo na to, ali žalibog ni pisateljev, koji bi se stvari poprijeli. S časom se bode tudi to osnovalo.

Gregor Einspieler (Celovec) prosi, da bi se odbor poklonil tudi krškemu škofu, koji bi ga gótovo prijazno sprejel in veliko pripomogel k razširjenju družbe na Koroškem, kjer ste do sedaj žalibog samo dve podružnici. — G. predsednik obljubi, da se bode svojedobno tudi to zgodilo, kakor je bilo že sklenjeno pri vodstvu.

Grof Obizzi (Gorica) pozdravi skupščino in prosi, da se pomaga narodu ob italijanski meji s knjigami in obleko. Znano je, da je v Podgori tudi „Pro Patria“ osnovalo otroški vrt, — nevarnost je torej velika in naj se radi tega osnuje drugo slovensko otroče zabavišče v Klumu.

G. tajnik Žlogar omeni, da se je imelo vedno poseben obzir na Slovence ob italijanskej meji in gotovo se bode še več storilo. Naj se torej v tem obziru stavijo vodstvu konkretni predlogi.

Zast. Matej Pintar (Zidani most) se zahvaljuje za darila, koja je sprejela podružnica. Omenja tudi, kako dela „Schulverein“ na vse kriplje, da ponemči národ. Prosi, da se med otroke razdelé knjižice.

G. predsednik obljubi, da se bode storilo.

Konečno se g. Žvab zahvali vodstvu na požrtovalnem delovanju in izreče v imenu Slovanstva iskreno željo, da slavno vodstvo deluje vedno naprej ter doseže blaženi svoj namen.

Prvomestnik konča: Zahvaljujoč se kanoniku Debeljaku za ves njegov ljubeznjivi napor ob Božji službi pri sv. Antonu novem; policijskemu komisarju, svètniku Vidicu, za njega vljudnost ob zborovanju; čitalničnemu prvomestniku Polič-u za blagohotni prepust te krasne dvorane v svrhu današnjega zborovanja; vsem te dni še posebno se žrtvujočim udom Tržaških podružnic sv. Cirila in Metoda in imenom bolnemu prvomestniku Viktor Dolencu z željo, naj bi mu dal Bog milega zdravja; zahvalo izrekajoč vsem podružnicam vseh slovenskih pokrajin na njihovem trudoljubivju; vsem slovenskim razumnikom, ki so v preteklem letu podpirali družbo sv. Cirila in Metoda, najbolj pa onim priprostakom in težakom, ki so krvavim trudom prislužene novčiče določili v domovinski smislu — zahvaljujoč se vsem tem skup in vsakemu še posebej — je prvomestnik sklenil drugo veliko skupščino sv. Cirila in Metoda, zborujočo v Trstu.

III. V isti krasni dvorani, kjer se je zborovalo, oskrbelo je marljivo načelništvo moške podružnice skupni o b e d. — Tu se je po kratkem odmoru zbrala velika večina prejšnjih zborovalcev, kakor tudi mnogo drugih rodoljubov, katerim je prostor ob dveh vstriein in eni počezni mizi nasproti glavnemu vhodu odkazal vrli kučegazda, predsednik Slovanske Čitalnice, g. Marka Polić. Med navzočimi smo opazili: Vodstvene člane, skoro vse zastopnike raznih podružnic, državna poslanca Mihaela Vošnjaka in Ivana Nabrgoja, stolnega kapitularja Mihaela Debeljaka, konzistorijalca, vodjo J. Legata, podpredsednika Slov. Čitalnice Ant. Trudna, mejnega grofa Ant. Obizzija. Gospe in gospice: Dr. Tavčarjevo, Vekosl. Valenčič-ovo, Ivanko Kalistrovo, J. Michelli-jevo itd. — Od bratov Hrvatov: Poleg Čitalničnega predsednika profesorja Vekoslava Spinčič-a, isterskega deželnega poslanca; dr. J. Stanger-ja, odv. kaud. — Mnogo čč. gg. župnikov in kapelanov; vrlih zastopnikov našega učiteljstva, nekoliko pevcev itd.

Prvo napitnico izreče prvomestnik prof. Toma Zupan Nj. Veličanstvu nekako tako-le: „Nekteri dragih Slovencev, kar se nas je zbralo ob tem omizji, smo se do danes poznali pač po čestitem imenu, ne pa še po obrazu. A eden je, ki ga pa vsi poznamo ne le po imenu, ampak po obrazu. To je naš cesar! Zadnja leta je namreč osebno obiskal vse pokrajine, kjer mu biva zvesti slovenski rod; videli so ga na lastne oči bivalci najrevneje slovenske kočje in ga tudi po zunanje spoznali, to je naš ljubljenski cesar! In iz ust vsega Slovenstva je vskliknil takrat pesnik, milega vladarja nagovarjajoč: „Po-

zdravljen sredi naših trat“, — Oj svetli car, oj mili car, — Pozdravljen nam stotisočkrat!“ — Mil nam je cesar Franc Josip in bodimo mu milemu hvaležni. Nikoli, kar diha slovenski rod, ni dosegel tega, kar pod njega pravičnim žezlom; zato bodimo hvaležni! Poglejmo v literaturo. Še ob času, ko so izhajali „Čebel'ce roji štirje“ se je boljšega slovenskega tiskom priobčilo le toliko, da je bilo moči prebrati vse eno leto izdane knjige malo da ne tekom nekterih dni. Ko smo potem večinoma mi hodili v šolo, kako malo se je še takrat slovenskega tiskalo! In danes! Danes ga ni, da bi mogel prečitati vse slovenske tiskovine enega leta in ko bi bil v knjigi vsak čas „od zora do mraka: od mraka do dné“. In prav ta hvaležnost povodom našega duševnega razvoja hoče biti porodéca našo brezkraino zvestobo do svetlega, tako milega nam vladarja. Čast in veselje nam je danes bilo, zborovati ob Jadranskega morja obali. Na lastno oko smo se prepričali tù, kako stanovitne so obrežine skale tega morja, kedar vdarja ob nje razljučeni morski vál. A vender le s časoma odjenja ob teh morskih vdarcih tudi skala našega morja. Če pa, častita gospôda, skuša vdariti našemu cesarju nasprotni vál ob našo slovensko zvestobo, takrat pa ostane ta zvestoba neumakljiva; ker „hrast se omaja in hrib — zvestoba Slovcu ne gane!“ In v to ime, v ime slovenske vselej lojalne zvestobe Vas vabim, častiti, da napijemo prvo današnjo zdravico našemu dobrotnemu cesarju, kličoč mu trikratno slavo!“

Vsa družba vstane ter navdušeno zakliče trikrat: „živio“, „slava!“ — Stoloravnatelj je bil kučegazda

g. Marka Polić, ki vse goste v gladki hrvaščini presrečno pozdravi ter napije vodstvu. Dalje naznani, naj se zbog reda pri njem oglasi k besedi, kdor je želi. Dr. I. Tavčar napije v navdušenih besedah narodnemu ženstvu, ki je v Trstu tak lep vzgled dalo ostalemu ženstvu po Slovenskem s tem, da je s svojo podružnico vstopilo v kolo mnogoštevilnih si bratov. V osebi Valenčičeve gospe, načelnice Tržaške ženske podružnice, naj so danes počastene vse vrle Slovenke ob sinji Adriji! (Burno „živele!“) Poslanec Krsnik nazdravi gospej dr. Tavčarjevi in še drugim navzočim damam. Prvomestnica Vek. Valenčičeva in Justina Michellijeva zahvalite se v gladko tekoči slovenščini ter v izbornih besedah na napitnici. Ivan Hribar napije naši krasni domovini slovenski. Odzdravi v plamtečih besedah Vekoslav Spinčič v zvonki hrvaščini, čegar besede se sprejmó s ploskom in „živio“-klici. Ant. Žlogar prečita nekaj brzojavk ter se spominja „slovenskega oratar-ja“, tega prevažnega faktorja v našem narodnem gibanji. In ravno v sivem Gorotanu jel se je čvrsto gibati slovenski kmetovalec; priča so navzočni zastopniki Beljaške podružnice. Zato vzdigne čašo na zdravje premarljivemu njenemu načelniku M. Vuti-ju in vsem Koroškim rodoljubom. (Splošno odobravanje.) Dr. Tavčar povdarja neprecenljive zasluge slovenske duhovščine za národno prebujo, torej napije njej. Dr. Marinko odzdravljajoč povdarja slogo med posvetnim in duhovskim razumništvom. Na slogo in vzajemnost povzdigne čašo. (Burno odobravanje, „živio!“) Prvomestnik še poprime besedo ter se spominja žal! zbolelega načelnika

Tržaške moške podružnice Vikt. Dolenca, želeč mu ozdravljenja; dalje še predsedništvu Slovanske Čitalnice. — M. Wutti se zahvaljuje na napitnici ter v navdušenih besedah povdarja, da so njegovi somišljeniki pripravljene še dalje neumorno delovati; a sami so preslabi, torej naj pomagajo bratje na okrog. („Živio!“) I. Plantan nazdravi učiteljem in pevcem, ki so z vbranim petjem jako prijetno zabavali vse goste. Bilo je še več drugih napitnic. Le prehitro je potekel čas, da se je bilo treba ločiti. Slovanska prijaznost in gostoljubnost je v tej zali dvorani slavila svoj dan.

IV. Kot zadnja točka dnevnega reda bila je: Obisk zabavišča pri sv. Jakopu. In če kedaj, smé se tù reči: Finis coronat opus. Krog petih pohodilo je mnogo gospôde z vodstvenimi udi in načelništvu Tržaških podružnic ta družbin zavod. Na jako zračnem kraju v lepem poslopji je ta mala šola, kakor naznanja zunaj napis: „Otroško zabavišče družbe sv. Cirila in Metoda.“ — Po kamnitih stopnicah, ki so še morale malo pred otvoritvijo napraviti, prišli smo v dve lični sobi, odmenjeni „zabavi in poduku“. V šolski sobi je na eni strani lična podoba družbinih zavetnikov sv. Cirila in Metoda, katero je zabavišču daroval mnsgr. Debeljak, poseben prijatelj šolske mladine; na drugi pa lepi sliki Njih Veličanstev cesarja Franca Josipa in cesarice Elizabete; po stenah pa še nekaj drugih šolskih uzorcev. Ko so bili gosti zbrani, prične se kratka skušnja. Vrtnarica Justina Michelli pozove otročiče, naj vstanejo ter molijo. Po ljubki molitvici in Očenašu ter češčeni Mariji učiteljica deloma izprašuje otroke,

deloma jim razkazuje predmete; vežba jih v kretanji in hoji. Zdaj odgovarjajo skupno, zdaj zopet posamno. In ko jih pozove, naj zapojó, kako se jim razvedré nježna ličica! — A razvedrila so se tudi obličja navzočnim gostom, ko zaslišijo iz čistih otroških grl s táko zavestjo znano pesmico:

„Kdor ima srcé,
Zna za dom solzé,
Za slovenske domovine raj.
Zanjo rad živi,
Zanjo hrepení,
Njo, le njo bo ljubil vekomaj.

Čvrst Slovencev rod
Čist prebiva tod;
Oj prijaznost čista tù eveté.“

Ni ga bilo več tù hladnega srca. Nek gost mi je djal: V takem duhu je treba odgajati našo mladino. O kako daleč so še zabavišča po naših mestih, kjer se takorekoč še dojenček vzgaja „zweispachig“, da potem nobenega jezika ne zná!

Želel bi bil v tistem trenutku v tej šolski sobi zbrane imeti vse one „dvojezičnike“ za ljudsko šolo, vse mlačneže in nasprotnike slovenske šole, moral bi bil tudi pri njih zmagati zdravi razum. — Kako so ti ljubki otroci čvrsto odgovarjali, našteváli Vam dneve in mesece, imenovali razne živali, opisavali razne dele drevesa, nazivali cvetlice, s kockami igraje preštevali, pripovedovali o ljubem Bogu, stvarniku vsega tega itd. . . . da je bilo veselje; vsaj so razumeli, kar se jim je pripovedovalo in kazalo. Občudovali smo razne izdelke s črtanjem, z iglami, z raznobarnimi papirčki itd., vsak gost si je lahko

kaj vzal v spomin. In na zadnje so še čvrsto zapeli cesarsko pesem, in jako umestno zahvaljeno ter sklenili z molitvijo.

Prvomestnik se obrne proti vrtnarici ter jej očitno čestita na tako lepem vspehu v tako kratkem času (od januarija 1887. sem); slavnima načelnistvoma priporoča še na dalje vstrajati.

Deci pa pravi, naj radi molijo za ljube stariše in dobrotnike, naj bodo ubogljivi ter posebno pazni v šoli, da bodo razveselili gospico učiteljico in vse dobrotnike. — In za sklep jim veli razdeliti še nekaj sladčič in jestvin.

In take nedolžne angeljčke naj bi prepustili v daljno izobraževanje svojim nasprotnikom; ali jih bodo mari oni odgojevali v slovenskem duhu? O delajmo sami za svojo mladino!

Opazujočemu vse to prišle so na misel besede prerokove (Iz. 21. 11.): „Čuvaj, kako je z nočjo? Čuvaj, kako je z nočjo?“ O da bi čuvaj s sv. pismom odgovoril: „Pride jutro!“ Godilo se mi je tako, kakor morda velikemu Preradoviću tedaj, ko je vskliknil — za Jugoslovane toliko pomembni rek: „Zora puea, bit ée dana.“

Ogledavši si še prostorni zavodov vrt za hišo, razšli so se gostje. Nekaj vodstvenih udov ter načelnistvo Tržaško šlo se je poklonit nedaleč od zavoda proč blizo cerkve sv. Jakoba stanujočemu vis. č. g. župniku Dragotinu Fabrisu ter mu kot škofijskemu nadzorniku priporočiti zabavišče, kar ga je vidno ganilo in na kar je prečastni tudi obljubil po svojih močeh delovati v prospah mladega zavoda.

Tako se je II. velika skupščina v kljub plašilu o preveliki vročini, nasprotnikih itd. izvršila srečno in brez najmanjšega nereda. Posebno hvalo zasluži Tržaško načelnštvo, ki je poleg drugih mnogih poslov še za to zborovanje vse potrebno oskrbelo. — S prijetnimi spomini so se zopet razšli zastopniki vsak na svoj kraj; upati se sme, da se je sleherni prepričal, da se z združenimi močmi in kjer so dotični rodoljubi zavzeti, ter ne držé križem rok, dá vender mnogo doseči; in ravno ta družba ima vse pogoje, da objame v svojem krilu vse sinove in hčere slovenske. Sladka nada nas navdaja, da je zborovalcem padlo dobro zrnce v sree, ki bo vsklilo ter rodilo svoj sad. Da bi jih prešinil pesnikov duh:

„Slovenskim sinovom naj v sree doní,
 Da višje dolžnosti in slavnejše ni,
 Ko za domovja čast,
 Blagor in srečno rast
 Delati, dokler naš Triglav stojí.“

Kot zvezdo-vodnico pa si vzemite seboj gaslo, ki se je tedaj soglasno povdarjalo, in ga je že davno pesnik izrazil z besedami:

„Zato mi, Slovenije sini,
 Zvesti svoji domovini,
 Eno sree bodimo!
 Če nam je ljubezen mati
 Ino sloga nas pobrati,
 Večna bo Slovencev čast!“

Imenik podružnic.

Ime podružnice	Družbeniki				Skupaj	Denarna vsota	
	Pokrovitelji	Ustanovniki	Letniki	Podporniki		gld.	kr.
<i>Prva Ljubljanska</i> , prvom. Ivan Gogola, c. kr. notar	9	29	46	27	111	1299	21
<i>Šentjakobsko - trnovska v Ljubljani</i> , prvom. dr. Fr. Papež, odvetnik	1	13	112	54	180	407	15
<i>Šentpeterska v Ljubljani</i> , prvom. I. Zagorjan, kapl. pri sv. Petru	1	21	71	31	124	300	—
<i>Tržaška</i> , prvom. nam. Ivan Valenčič, trgovec	3	34	139	23	199	1200	92
<i>Celjska</i> , prvom. dr. Josip Vrečko, odv. kand. . . .	3	6	46	—	55	732	49
<i>Ptujska</i> , prvom. dr. Josip Čuček, odvet. v Ptuji . .	1	15	49	22	87	318	22
<i>Celovec in okolica</i> , prvom. Andrej Einspieler, c. kr. profesor v p.	—	8	31	—	39	180	40
<i>Mariborska</i> , prvom. dr. Ivan Rudolf, odvet. kand. . . .	1	11	18	—	30	140	—
<i>Graška akademiška</i> , prvom. P. de Franceschi, stud. med.	—	3	75	32	110	102	—
<i>Škofja Loka</i> , prvom. Blaž Mohar, posest. in dež. posl.	—	6	18	—	24	98	—
<i>Ribniška</i> , prvom. Martin Skubic, kanonik-dekan	—	17	64	15	96	305	—
<i>Šiška</i> , prvom. Fr. Ravnikar, dež. blagajnik	—	7	20	36	63	93	60
<i>Šaleška dolina v Šoštanjih</i> , prvom. Ivan Kačič, c. kr. notar v Šoštanjih	—	5	40	5	50	132	54
<i>Gorenjska dolina, sedež v Kranjski gori</i> , prvom. I. Ažman, župnik v Dovjem	—	2	41	35	78	83	—
<i>Novomeška</i> , prvom. dr. Josip Marinko, gimn. profesor	—	15	51	30	96	218	90
<i>Vuhred (Slov. Štaj.)</i> , prvom. Ivan Pahernik, posestnik	—	1	22	26	49	60	—

Ime podružnice	Družbeniki				Skupaj	Denarna vsota	
	Pokrovitelji	Ustanovniki	Letniki	Podporniki		gld.	kr.
<i>Gornji grad</i> , prvom. Lovro Potočnik, dekan	—	18	29	4	49	250	—
<i>Turjak</i> , prvom. Jak. Gruden, župnik v p.	—	3	24	28	55	94	—
<i>Goriška</i> , prvom. dr. Anton Gregorčič, prof. bogosl.	—	7	47	3	57	78	—
<i>Kropinsko-Kamnogoriška</i> , prvom. L. Bernik, župnik	—	4	39	10	53	102	82
<i>Braslovče</i> , prvom. Fil. Jak. Bohinec, dekan	—	9	63	—	72	50	—
<i>Žalec pri Celju</i> , prvom. Jak. Janič	1	10	42	10	63	202	—
<i>Loški potok</i> , prvom. nam. F. Kadunec, župnik	—	12	50	22	84	179	—
<i>Senožeče</i> , prvom. Ig. Okorn, župnik	—	4	83	4	91	128	98
<i>Konjice</i> , prvom. dr. Dragotin Prus, zdravnik	—	13	39	15	67	197	10
<i>Graška izvanakademiška</i> , prvom. Franc Bradaška, gimn. vodja v p.	—	7	23	2	32	163	—
<i>Serniška, pol. okr. Brežice</i> , prvom. Franc Veršec, c. k. notar in župan	—	4	34	7	45	112	30
<i>Selška na Gorenjskem</i> , prvomestnik Franjo Šlibar, v Selcih	—	—	30	4	34	59	70
<i>Metliška</i> , prvom. A. Aleš, dekan v Semiču	—	9	32	—	41	100	—
<i>Kranj</i> , prvom. Vinko Majdič, veletržec	—	10	34	6	50	153	38
<i>Mokronoška</i> , prvom. nam. Fr. Penea, veleposestnik	—	—	35	—	35	41	—
<i>Železniška na Gorenjskem</i> , prvom. Jak. Mrak, župnik	—	—	24	16	40	49	5
<i>Postojna</i> , prvom. Fric Vičič, nadžupan	—	24	49	—	73	329	89
<i>Bled in okolica</i> , prvom. Jos. Razboršek, dekan v Gradu	—	2	26	—	28	129	69

Ime podružnice	Družbeniki				Skupaj	Denarna vsota	
	Pokrovitelji	Ustanovniki	Letniki	Podporniki		gld.	kr.
<i>Podgradska v Istri</i> , prvom. A. Rogač, dekan v Hrušici	1	4	28	8	41	?	?
<i>Šempas</i> , prvom. I. Kodrič, vikar	—	2	23	—	25	25	—
<i>Trnovo-Bistrica</i> , prvom. I. Vesel, dekan	—	?	?	?	50	109	40
<i>Ajdovščina z okol.</i> , prvom. A. Casagrande, veleposest.	—	1	46	7	54	100	—
<i>Idrija</i> , prvom. Št. Lapajne, trgovec	—	9	29	7	45	157	75
<i>Premška na Notranjem</i> , prvom. Nik. Križaj, župnik	—	5	19	12	36	72	24
<i>Zatiška na Dolenjskem</i> , prvom. Ivan Plantan, c. k. notar	1	10	40	—	51	262	25
<i>Viparska</i> , prvom. Matija Erjavec, dekan	—	16	39	—	55	200	—
<i>Brdska</i> , prvom. Ivan Toman, kan. in dek. v Moravčah.	1	7	59	—	67	139	—
<i>Naklo na Primorskem</i> , prvomestnik Ferko Mahorčič, nadžupan	—	?	?	?	80	?	?
<i>Beljak in okolica</i> , prvom. Matija Wutti, posestnik	—	19	60	244	323	240	—
<i>Kobarid na Goriškem</i> , prvomestnik And. Jekše, dekan, vitez Fr. Jos. reda	—	8	18	—	26	55	—
<i>Slovenji gradec in okolica</i> , prvom. dr. Jurij Hrašovec, odvetnik	—	9	18	—	27	106	73
<i>Meniševska, Begunje pri Cirknici</i> , prvom. Matej Kljun, kurat v Begunjah	—	10	26	5	41	125	25
<i>Litija (ob Savi)</i> , prvom. Jernej Zupančič, duhovnik	—	3	50	45	98	94	—
<i>Pivka, sedež Št. Peter na Krasu</i> , prvom. I. Podboj, kurat v St. Petru	—	22	33	—	55	150	—

Ime podružnice	Družbeniki				Skupaj	Denarna vsota	
	Pokrovitelji	Ustanovniki	Letniki	Podporniki		gld.	kr.
<i>Šmarijsko - Slatinska na Štajarskem</i> , prvom. Franc Skaza, grajšček in poštar	—	3	50	20	73	90	—
<i>Bolec na Goriškem</i> , prvom. I. Kumar, č. kan. in dek.	—	5	28	—	33	40	—
<i>Črnomelj</i> , prvom. Franc Šetina, učitelj	—	5	34	2	41	78	—
<i>Sv. Jurij ob južni železnici (Štaj.)</i> , prvom. dr. Ipavec.	—	?	?	?	?	54	70
<i>Logatec</i> , prvom. ?	—	?	?	?	?	63	60
<i>Zidanmost in okolica</i> , prvomestnik Karol Gmeiner, župnik v Širji	—	?	?	?	106	140	—
<i>Ženska podružnica v Trstu</i> , prvom. Vekosl. Valenčič.	1	8	133	—	142	399	02
<i>Krško in okolica</i> , prvom. dr. Jurij Sterbenec, dekan v Leskoveu	—	7	23	—	30	70	—
<i>Vrhniška</i> , prvom. Tomaž Potočnik, kaplan	1	17	32	10	60	291	—
<i>Poljanska dolina</i> , prvom. Anton Cirman, nadučitelj	—	1	29	12	42	42	—
<i>Lehen, sedež v Janževem vrhu (Štaj.)</i> , prvom. Pavel Pajtlar, veleposest. v Lehnu	—	4	54	14	72	45	—
<i>Ponikva (Štajar.)</i> , prvom. Franc Podgoršek, župan	—	5	36	—	41	45	—
<i>Smednik in okolica</i> , prvom. Henrik baron Lazarini, grajšček	—	5	48	18	71	?	?
<i>Rečica v Savinjski dolini</i> , prvom. Anton Turnšek, posestnik v Nazaretu	—	2	29	—	31	49	—

Podružnic družbe sv. Cirila in Metoda je torej 64, *družbenikov* pa naznanjenih: pokroviteljev: 25 (3 pri osrednjem odboru); ustanovnikov: 516;

letnikov: 2530; podpornikov: 871; dalje eden
častni član (Monsignor A. Einšpieler). Skupaj
4180 družbenikov. Podružnice so nabrale:
11.334 gl. 28 kr.

Opazka: Tak je društveni stan o II. veliki skupščini. Iz teh podatkov razvidijo tudi slavna načelništva, v koliko se vjemajo njihovi izkazi z vodstvenimi zapiski, zato sem ter tje stojé tudi vprašaji. — Častiti rodoljubi pa sprevidijo, kje bi bilo še ledino orati; kajti dokler se ne podvoji, potroji število družbenikov, je vspešno delovanje nemogoče.

